

Gimiau San Fransiske, Kalifornijoje. Todėl visada labiau mėgau gyventi vidutinio klimato sąlygomis, tačiau Europos žemyne ar netgi Amerikoje sunku rasti vidutinį klimatą ir jame gyventi. Mano mamos tėvas buvo pionierius. 1849-aisiais jis atvyko į Kaliforniją ir vedė mano močiutę, kuri labai mylėjo muziką. Ji buvo Claros Schumann mokinė. Mano mama buvo rami, žavi moteris vardu Emilie.

Tėvas buvo iš labai patriotiškos lenkų giminės. Jo senelio brolis surinko pulką Napoleonui ir pats ėmėsi jam vadovauti. Vos susituokęs su motina, tėvas iškart išrūko kautis į Paryžiaus barikadas, bet, žmonai liovusis siųsti išlaikymą, netrukus grįžo ir pasinėrė į konservatyvaus pasiturinčio žemvaldžio gyvenimą.

Aš gi smurto nemėgau, man visada būdavo smagu siuvinėti ir darbuotis sode. Labai mėgstu paveikslus, baldus, gobelenus, namus, gėles ir netgi daržoves bei vaismedžius. Man patinka peizažas, bet mėgstu sėdėti nugara į jį.

Vaikystėje ir jaunystėje buvau romi, gerai išauklėta mergaitė, kaip ir dera mūsų klasei ir aplinkai. Tuo metu patyriau vieną kitą intelektualinį nuotyki, tačiau jie buvo labai santūrūs. Devyniolikos be galo žavėjausi Henry Jamesu. Man atrodė, kad iš „Nepatogaus amžiaus“ išeitų puiki pjesė, tad parašiau Henry Jamesui siūlydamasi ją

* „The Awkward Age“ – H. Jameso romanas, pirmą kartą dalimis paskelbtas „Harper’s Weekly“ 1898–1899 m., o vėliau, 1899 m., kaip knyga. (Čia ir toliau, jei nenurodyta kitaip, – vert. past.)

inscenuoti. Gavau iš jo nuostabų atsakymą, bet supratusi, kokia buvau neadekvati, tą laišką sunaikinau. Gal tuo metu nesijaučiau turinti teisę jį išsaugoti, šiaip ar taip, to laiško jau nebėra.

Iki dvidešimties rimtai domėjausi muzika. Uoliai studijavau ją ir praktikuodavau, bet paskui staiga ji pasirodė man bergždžia, mirė mama ir nesakyčiau, kad panirau į neįveikiamą liūdesį, bet nebeliko jokio akstino į ją pasinerti. Apsakyme „Ada“ iš knygos „Geografija ir pjesės“ (*Geography and Plays*) Gertruda* Stein labai gerai aprašė mane iš tų laikų.

Paskui šešerius metus buvau labai užsiėmusi. Gyvenau malonų gyvenimą, turėjau daug draugų, daug pramogų, daug interesų, mano gyvenimas buvo gana pilnakraujis ir man jis patiko, nors ir ne tiek, kad dėl jo alpčiau. Kaip tik tuomet įvyko San Fransisko gaisras**, ir būtent jis nulėmė, kad vyresnysis Gertrudos Stein brolis su žmona grįžo iš Paryžiaus į San Fransiską ir tai visiškai pakeitė mano gyvenimą.

Tada aš gyvenau su tėvu ir broliu. Tėvas buvo tylus, ramiai į viską žiūrintis, nors ir giliai viską išjaučiantis žmogus. Tą pirmąjį baisų San Fransisko gaisro rytą aš jį išbudinau ir pasakiau, kad miestas buvo purtomas žemės drebėjimo, o dabar liepsnoja. Taip mes užsitarnausim prastą reputaciją Rytuose, atsakė jis versdamasis ant kito šono ir ruošdamasis vėl užmigti. Prisimenu, kaip kartą, kai brolis su draugu išjojo pasijodinėti ir vienas arklys grįžo į viešbutį be raitelio, to kito berniuko motina sukėlė siaubingą sceną. Nurimkit, ponija, pasakė mano tėvas, gal žuvo

* Dėl skaitytojų patogumo vardas Gertrude knygoje rašomas su lietuviška gailūne ir linksniojamas. (Red. past.)

** Gaisras prasidėjo dėl pragaištingo 1906 m. balandžio 18 d. žemės drebėjimo (8,3 balo) ir truko tris dienas. Per jį buvo sunaikinta 13 kv. km centrinės miesto dalies ir žuvo apie 700 žmonių, o 250 000 liko be pastogės.

mano sūnus. Vieną iš jo aksiomų įsiminiau visiems laikams: jei privalai ką nors padaryti, padaryk tai noriai. Dar jis man pasakė, kad šeimininkė niekada neprivalo atsiprašinėti dėl kokios nors nesėkmės ruošiantis namuose: jeigu namuose yra šeimininkė, vadinasi, jokios nesėkmės būti negali.

Kaip jau sakiau, visi gyvenome draugiškai ir neturėjau jokio gyvo noro ar minties ką nors pakeisti. Viskas pasikeitė, kai tas gaisras sutrikdė mūsų gyvenimo kasdienybę ir atvažiavo vyresnysis Gertrudos Stein brolis su žmona.

Ponia Stein atsivežė tris nedideles Matisse'o drobes – tai buvo pirmi Atlantą perplaukę modernūs paveikslai. Susipažinau su ja tos visuotinės nerimasties metu, ji parodė man juos ir dar papasakojo daugybę istorijų iš savo gyvenimo Paryžiuje. Laikui bėgant pasakiau tėvui, jog, galimas daiktas, išvyksiu iš San Fransisko. Jo tai nesutrikdė, šiaip ar taip, tuo metu daug žmonių išvažiuodavo ir atvažiuodavo ir daug mano draugų ruošėsi išvykti. Nepraėjus nė metams išvažiavau ir aš – į Paryžių. Ten nuėjau aplankyti jau grįžusios ponios Stein ir jos namuose sutikau Gertrudą Stein. Didžiulį įspūdį man padarė jos koralų segė ir balsas. Galiu pasakyti, per visą gyvenimą tik tris kartus esu sutikusi genijus: kiekvieną iš tų kartų man viduje skambteldavo varpelis ir aš neapsirikdavau, ir galiu pasakyti, jog visus tuos kartus šitai nutiko dar prieš tai, kai jie genijais buvo pripažinti visuotinai. Trys genijai, apie kuriuos noriu kalbėti: Gertruda Stein, Pablas Picassas ir Alfredas Whiteheadas*. Esu sutikusi daug žymių žmonių, esu sutikusi ne vieną didį žmogų, bet pažinojau tik tris aukščiausios klasės genijus, ir kiekvieną kartą, taip nutikus, kažkas manyje skambteldavo. Taip prasidėjo mano naujas pilnakraujis gyvenimas.

* Alfred Whitehead (1861–1947) – anglų filosofas ir mokslininkas.

Tai buvo 1907 metai. Gertruda Stein kaip tik prižiūrėjo „Trijų gyvenimų“^{*}, kuriuos leido savo sąskaita, spausdinimą, ir buvo visa pasinėjusi į „Amerikiečių formavimąsi“^{**}, savo tūkstančio puslapių knygą. Picassas buvo ką tik baigęs tapyti jos portretą – tuomet jis nepatiko niekam, išskyrus jį patį ir jo modelį, o dabar yra toks garsus, – ir ką tik pradėjo tapyti keistą, sudėtingą trijų moterų paveikslą, Matisse’as buvo ką tik baigęs savo „Bonheur de vivre“^{***}, pirmą didelę kompoziciją, pelniusią jam *fauve*, arba laukinio žvėries, vardą. Tai buvo metas, kurį Maxas Jacobas pavadino herojiniu kubizmo amžiumi ir tas pavadinimas prigijo. Prisimenu, neseniai girdėjau, kaip Picassas su Gertruda Stein kalbėjo apie visokius tuomet nutikusius dalykus ir vienas jų pasakė, jog visa tai negalėjo nutikti per vienus metus, o, brangusis, atsakė kita, tu pamiršai, kad tuomet mes buvome jauni ir per metus nuversdavome kalnus.

* „Three Lives“ – knyga, išgarsinusi Gertrudą Stein, pelnusi jai kanonų griovėjos, naujos literatūrinės kalbos kūrėjos ir moderniosios anglakalbės literatūros lyderės statusą. Čia esama netikslumo: Alice B. Toklas į Paryžių atvyko 1907 m., bet „Trys gyvenimai“ išėjo tik 1909 m.

** „The Making of Americans“ – pirmas didelis Gertrūdės Stein romanas, autobiografinis jos šeimos istorijos pasakojimas. Išėjo į Paryžių 1911 m.

*** „Gyvenimo džiaugsmas“.